

Kruyt, Alb. C. [1937]. *De krokodil in het leven van de Posoërs*.
Oegstgeest: Zendingsbureau.

This booklet is a compilation of eight articles that appeared
in *Wolanda Hindia* in 1935:

- 'De krokodil en de dierenwereld van Celebes' (8/2), 16-19.
- 'De krokodil als bloedverwant van den mensch' (8/3), 25-27.
- 'De krokodil in de omgang met menschen' (8/4), 37-39.
- 'De krokodil en de godenwereld' (8/4), 52-53.
- 'De krokodil en de rechtspraak' (8/6), 67-69.
- 'De krokodil in de volksverhalen' (8/7), 73-76.
- 'De krokodil en de staatskunde der Possoërs' 1935 (8/8), 85-88.
- 'De krokodil en de verkondiging van het Evangelie' (8/9), 98-100.

f 0.25

DE KROKODIL *

IN HET LEVEN
VAN DE POSOËRS

DOOR DR ALB. C. KRUYT

VERLAG
NEDERLANDSCH-INDIË

087 510 278

125

Avondstond aan den noordelijken oever van het Poso-meer, die ons in een stemming brengt om te luisteren naar hetgeen de Posoër weet te vertellen van de krokodillen die in den grooten plas wonen.

INHOUD.

1. De krokodil en de dierenwereld van Celebes	Blz. 3.
2. De krokodil als bloedverwant van den mensch	„ 7.
3. De krokodil in den omgang met menschen	„ 9.
4. De krokodil en de godenwereld	„ 12.
5. De krokodil en de rechtspraak	„ 14.
6. De krokodil in de volksverhalen	„ 15.
7. De krokodil en de staatkunde der Posoërs	„ 19.
8. De krokodil en de verkondiging van het Evangelie ...	„ 22.

Verkrijgbaar bij:

HET ZENDINGSBUREAU TE OEGSTGEEST, Postgiro 6074.

BUREEL VAN WOLANDA-HINDIA, 2e Const. Huygens-straat 32, Amsterdam-West, Postgiro 87801.

DE KROKODIL IN HET LEVEN DER POSOËRS.

Door Dr. ALB. C. KRUYT.

De krokodil en de dierenwereld van Celebes.

Ik zal vertellen van den krokodil. Ge moet geen verhaaltjes verwachten van ontmoetingen met deze onguere dieren, die u in spanning houden en doen griezelen. Ik zal vertellen van de groote plaats, die dit onsympathieke dier in de voorstellingen van de Posoërs inneemt; hoe het een rol speelt in alle onderdeelen van het leven van deze menschen. Ik zal vertellen, hoe deze koudbloedige wezens een aandeel hebben gehad in de kerstening van het volk.

kunnen we pas meevoelen het ontzag en de vrees, die de Posoërs voor deze dieren koesteren, en die bij deze natuurmenschen zoo gemakkelijk tot vereering leidt.

Niet in alle rivieren leven evenveel krokodillen. Berucht ervoor is de Laa-rivier bij Sampalowo (plaat 1.). De rivier is op dit punt breed, en het verkeer tusschen de beide oevers heeft plaats door middel van een gierpont. Ook de Poso-rivier zit vol van deze on dieren; en aan de Lariang-rivier zag

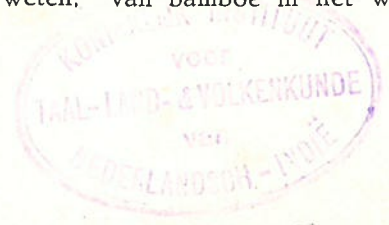

1. De Laa-rivier bij Sampalowo, waar zij met een gierpont wordt overgestoken.

Nu en dan is mij gevraagd: „Heeft U op Celebes nooit overlast van wilde dieren gehad?" Ik kon daarop antwoorden: „Nee, omdat op Celebes geen wilde beesten voorkomen in den zin van verscheurende dieren." Dit antwoord geldt echter alleen voor dieren, die op het land leven, want in de wateren van Celebes leven tal van krokodillen, die al menig mensch hebben verslonden.

Laat ik eerst iets vertellen van het gevaar, dat deze on dieren voor de menschen opleveren, want als we daarvan iets weten,

ik ze bij troepjes op het zand liggen. Ze liggen op den loer bij de dorpen, die aan de rivieren gelegen zijn. 's Nachts komen ze aan land en halen honden, varkens en geiten weg. Overdag loeren ze in het water verscholen op badende kinderen. Als de jeugd dit nu maar doet op ondiepe plekken in de rivier of in stroomversnellingen (plaat 2), dan is het gevaar niet zoo groot. De krokodillen kennen de plaatsen, waar de menschen komen baden, en daar beloeren ze hun prooi. Daarom maakt men heiningen van bamboe in het water, waarachter men

2. Kinderen baden en plassen graag in de stroomversnelling van de rivieren.

veilig kan baden en zijn kleeven wasschen (plaat 3).

Het is al zoo dikwijls gebeurd, dat vrouwen zonder erg in de rivier liepen om haar

bamboekokers met water te vullen (plaat 4), dat een krokodil haar bij het been pakte en meesleurde in de diepte. Of dat een man zoo'n ondiep ten prooi viel, die rustig

3. Vrouwen baden en wasschen achter een heining van bamboe in de rivier om niet door krokodillen overvallen te worden.

in de rivier staande, zijn paard baadde (plaat 5). Ik heb mijn hart wel eens vast gehouden, als ik een troep menschen zag *mosango* (plaat 6). Dit doet men in den tijd, wanneer door de droogte de waterstand in de meren en de rivieren niet hoog is. Dan spreken de dorpelingen met elkaar een dag af, waarop ze gaan *mosango*. Ieder is gewapend met een korf en zoo plaatszen ze zich in een wijden kring in het water, dat hen tot over de knieën reikt. Snel de korf in 't water verplaatsende, loopen ze langzaam naar elkaar toe. Wanneer de korf over een visch is gezet, merkt men dit

zich langzaam voortbewegen. Dat zijn de als horens uitgegroeide oogkassen, de periscoop van dit monster onder water. Meestal is een eind daarvoor nog iets van zijn, als een varkenssnuut opgewerkten, neus te zien, waarmee hij lucht opneemt, om daarna weer geruimen tijd onder water te blijven. Nu en dan steekt hij ook een deel van zijn getanden rug boven het water uit. Hoe vaak men dit ook gezien heeft, steeds blijven de blikken van de Posoërs de bewegingen van het dier geboeid volgen, zoodra er een signaleerd is.

Meestal komt het door onvoorzichtigheid,

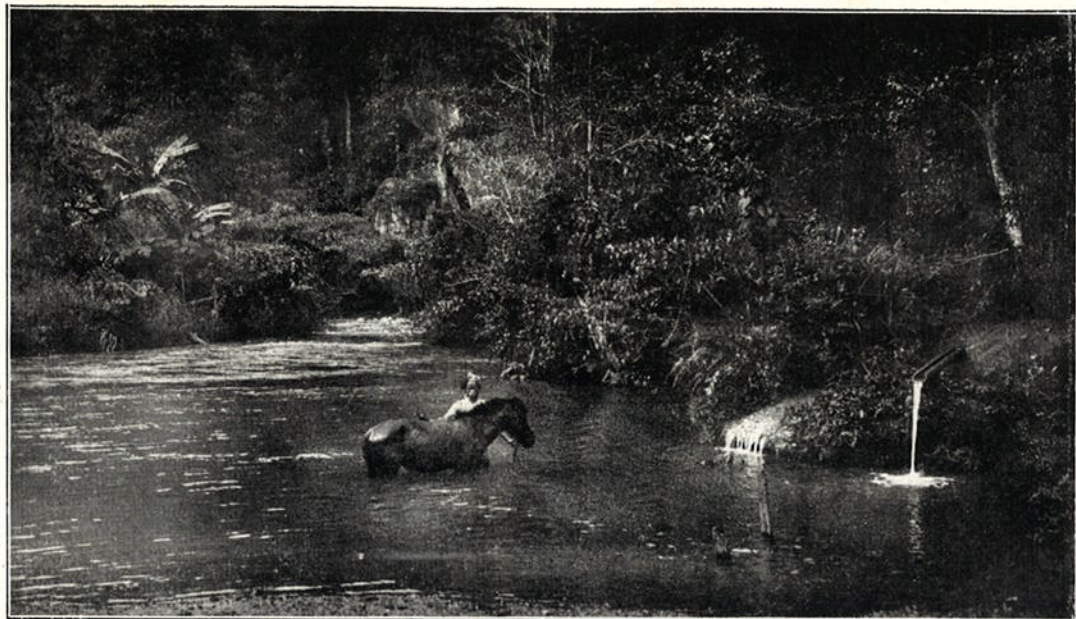
4. Vrouwen scheppen met bamboe kokers water uit de rivier.

dadelijk, doordat de visch tegen den wand spartelt; dan steekt de visscher de hand door de opening, die boven in de korf is, en haalt er de visch uit. Het is wel eens gebeurd, dat een krokodil zijn kans waagde bij zoo'n gezelschap, maar dan bleef het bij een verwonding, want het dier moest loslaten, omdat medevisschers den aangevallene te hulp schoten. Bovendien gaan zulke vischpartijen gewoonlijk met veel vrolijkheid en luidruchtigheid gepaard en voor leven zijn de krokodillen bang, want het zijn laffe dieren.

Als je ze in het water ziet zwemmen, zijn alleen twee zwarte stippen zichtbaar, die

wanneer een mensch gepakt wordt. Dan is het heele dorp in opschudding; naar alle kanten gaan mannen in booten uit om te zoeken of nog iets van den ongelukkige is te vinden. Meestal is dit niet het geval. Bij het oversteken van de rivier worden de noodige voorzorgsmaatregelen genomen; de verrotte heiningen op de badplaatsen worden vernieuwd; bij het scheppen van water kijkt men goed uit naar alle kanten; in kleine bootjes waagt men zich niet. Maar na een maand is de indruk, dien het voorval gemaakt heeft, geheel verwaagd, en men is weer even zorgeloos als te voren.

Behalve de schrik, die het ongeval ver-

5. Bij het baden van zijn paard moet de man goed uitkijken of hij niet door een krokodil beslopen wordt.

6. Mosango, het vangen van visch met korven, die snel in het water worden verplaatst.

oorzaakt, heb ik opgemerkt, dat het ook een zekere opluchting gaf, als iemand door een krokodil was gedood. Men had dan het gevoel: Nu hebben de machten van het water hun offer; nu zijn ze voorloopig tevreden en zullen ze niet spoedig weer een van ons door een krokodil laten weghalen.

Er zijn tijden, dat deze dieren heel brutaal kunnen optreden. Dan halen ze zelfs menschen uit een boot door ze bij den arm te pakken, waarmee ze de pagaai door het water bewegen. Dit is ook eens aan een van onze Minahassische onderwijzers overkomen. In een oogwenk was hij uit het vaartuig getrokken en in de diepte verdwenen. Maar geen enkele Posoër verwonderde er zich over, dat dit gebeurd was; deze onderwijzer had al zooveel krokodillen doodgeschoten, dat de stamgenooten der gedooide dieren zich wreekten.

De aanleiding waarom deze man op krokodillen jacht gemaakt had, was een bepaling, die het bestuur had gemaakt in den tijd toen deze ondieren zooveel slachtoffers maakten, dat voor elken gedooden volwassen krokodil een premie zou worden betaald van f 10.—, voor kleinere exemplaren f 5.— en f 2.50 en voor een krokodillenei een kwartje. Deze hooge premies brachten geen Posoër

ertoe jacht te gaan maken op deze dieren. De reden daarvan zullen we later vernemen. Het waren alleen vreemdelingen, die er zich door lieten verleiden.

Zulke maatregelen van het bestuur worden vaak geheel verkeerd begrepen. Zoo ging het ook met de premies op krokodillen. Eens overkwam mij het volgende:

Gedurende een paar dagen had het zwaar geregend, zoodat het water in de Poso-rivier hoog stond. Toen kreeg ik een bezoek van een man, die mij zijn nood klaagde, dat het hooge water hem zoo'n groot verlies had veroorzaakt. Toen ik nader vroeg naar den aard van zijn schade, vertelde hij: „Ik had een nest van zeker wel 20 pas uitgekomen krokodilletjes gevangen. Ik dacht: die zal ik opkweken, en als ze groot zijn, verkoop ik ze voor een rijksdaalder het stuk (bedoeld was de premie) aan den bestuursambtenaar. Ik maakte dus een heining in de rivier en liet de beestjes daarin los. Het hok maakte ik van boven dicht, anders zouden ze zich wel eens over den rand heen kunnen werken. Maar toen is het hooge water gekomen, waardoor die overdekking onder water kwam; de beestjes konden in deze dagen geen lucht scheppen en nu zijn ze alle dood.

De krokodil als bloedverwant van den mensch.

Celebes heeft altijd zeer de aandacht getrokken van natuuronderzoekers, omdat de dierenwereld op dit groote eiland een eigen karakter heeft. Enkele diersoorten worden alleen op Celebes aangetroffen. Met betrekking tot de krokodillen is het merkwaardig, dat deze dieren ook voorkomen in het Posomeer, dat 500 meter boven den zeespiegel ligt, terwijl het water uit dezen plas zich met geweld een weg breekt door de bergen, en zich op verschillende plaatsen van groote hoogten stort. Men kan dus niet onderstellen, dat deze dieren van de monding der rivier door de bergen zouden zijn gewandeld, en op deze wijze het meer hebben bevolkt.

Nu heeft het geologisch onderzoek uitgemaakt, dat het Poso-meer er vroeger niet is geweest. Waar het nu is, was vroeger een zeeboezem. De Kodina-rivier, die nu in 't Meer uitmondt, stortte haar water vroeger in zee uit. Daar waren krokodillen, zooals ze aan alle riviermondingen te vinden zijn. Door een groote kracht in de aarde is toen de bodem aan den uitgang van den zee-

boezem boven het water opgeheven, en daardoor werd een kom gevormd, waarin de krokodillen waren opgesloten. Het zoute water daarin werd langzamerhand zoet.

De meren van Celebes zijn wondermooi. Het Poso-meer is te groot, dan dat de totaalindruk treffend kan zijn. Maar kleinere gedeelten ervan zijn bijzonder mooi. Bijvoorbeeld de zoogenaamde Trechter, dat deel van het Meer, waar de oevers elkaar naderen, om over te gaan in de Poso-rivier (plaat 7). Of wanneer ge een zonsopgang meemaakt, waarbij ge genieten kunt van een onbeschrijflijk kleurspel (plaat 8). Dan kunnen we ons niet indenken, dat deze groote, mooie plas monsters herbergt, die al menig slachtoffer hebben gemaakt, en die ons beletten, om eens onbevange in het Meer rond te zwemmen. Dan kunnen we ons ook niet voorstellen, dat deze gladde, schitterende watervlakte in weinige oogenblikken veranderen kan in een woeste, donkere, tot hooge golven opgezweepte watermassa, die ook Europeanen ten verderve is geweest.

Ook de Posoërs beschouwen de kroko-

dillen met belangstelling, want zij voelen zich met deze dieren verwant. Dit klinkt ons heel zonderling in de ooren, maar voor menschen, die zóó innig samenleven met de natuur als de Posoërs, is dit heel gewoon. Voor hen is de natuur en alles wat daarin leeft, één geheel. Alles wordt bezielde door eenzelfde geest. De vormen, waarin de natuur zich voordoet, zijn verschillend, maar innerlijk, geestelijk, is alles voor den natuurmensch aan elkaar gelijk. Een krokodil is dus eigenlijk hetzelfde als de mensch, alleen de uiterlijke vorm verschilt, innerlijk zijn ze dezelfde. Ze denken, overleggen en spreken net als de menschen.

7. Het punt waar het water uit het Poso-meer komt en door de Poso-rivier naar zee stroomt.

De Posoër voelt zich verwant aan de heele natuur, dus ook aan de krokodillen, aan deze in 't bijzonder. Maar niet alle krokodillen zijn gelijk. De Posoërs zeggen, dat er krokodillen met vier teenen aan de voor- en achterpooten zijn, en dat er zijn met vijf. De laatsten zijn den menschen verwant. De krokodil op ons plaatje op de 1e pag. is er zoo een, want deze bezit vijf teenen. Daarom zal men deze dieren geen kwaad doen, wanneer zij zelf zich aan niets schuldig hebben gemaakt. Eens ging Papa i Woente, een Pososch hoofd, zijn fuiken langs, om te zien of de visch zich had laten verschalken. In een van zijn fuiken vond hij een kleinen

krokodil, die er binnen was gedrongen, om zich aan de visch te goed te doen.

De oude vertelde zelf verder: „Ik zag dadelijk, dat het in de fuik beknelde dier vijf teenen had. Daarom heb ik hem niet gedood, maar ik heb hem streng vermaand, en ik heb hem gezegd: Je bent nog familie van me, en daarom dood ik je niet; ik zal je nu nog laten loopen; maar als je weer komt, om mijn visch te stelen, ga ik de soldaten van Poso roepen, en die zullen je doodschieten! Toen heb ik de fuik opengemaakt, zoodat het dier kon ontsnappen.”

Een ander maal voer ik op de Kodina-rivier in een boot, in gezelschap van het-

zelfde volkshoofd. Deze schoot zijn geweer af op een reiger, die aan den oever op vischjes loerde. Maar daar stak op eens, niet ver van ons vaartuig, een reuze krokodil den kop boven het water uit. We schrokken er allen van. De hoofdman legde dadelijk het geweer in de prauw neer, plaatste zijn rechterhand op de linker, zooals men altijd doet als men in een ernstige zaak om vergeving vraagt, en zei: „Het was niet op u gemunt, Grootvader, maar op gindschen reiger. Neem mij niet kwalijk, dat ik u in uw rust gestoord heb, en ga nu maar kalm weer slapen!”

De menschen voelen zich zoo één met

deze dieren, dat ze vast gelooven, dat een vrouw een krokodil kan voortbrengen. Ik heb in mijn leven drie menschen ontmoet, die volkomen overtuigd waren een krokodil tot tweelingbroer te hebben. Het dorps-hoofd van Bo'e, ruim 4 km. van Pendolo gelegen, is er een van. Verschillende ouden van dagen verzekerden mij: „Toen die man geboren werd, bracht zijn moeder ook een kleinen krokodil ter wereld. Men deed het diertje eerst in een kom met water; toen het daarvoor te groot werd, bracht men het over in een varkenstrog, die met water gevuld was; toen hij zich daarin niet meer kon roe-

leden groote diensten. Wanneer zijn ouders of zijn tweelingbroer een offerfeest wilden vieren, of een akkerfeest hielden, waarbij de deelnemers aan een maaltijd worden genoodigd, ging iemand van het gezin den avond tevoren naar den meeroever, en riep daar met luide stem: „Boetoe, morgen vieren we een offerfeest (akkerfeest).” Als men dan den volgenden morgen weer naar die plek toeging, lag daar altijd een hert of een wild varken, dat door Boetoe gedood en daar neergelegd was.

„Maar nu gebeurt dit niet meer,” vertelde de tweelingbroer van den krokodil spijtig.

8. Wanneer de zon over het meer opgaat, kunt ge genieten van een onbeschrijfelijk kleurenspeel.

ren, liet men een oude boot vol water loopen, en daarin kon hij zich naar hartelust vermeien. Toen ook deze ruimte te klein voor hem werd, hebben we hem in het Meer losgelaten.”

De krokodil bewees zijn naaste familie-

„Nadat de soldaten in het land gekomen zijn, en op de krokodillen schieten, waar ze kunnen, en zonder dat de dieren zich aan iets schuldig hebben gemaakt, hebben ze zich teruggetrokken, en willen ze niets meer van ons weten”.

De krokodil in den omgang met menschen.

Er is wel eens oorlog geweest tusschen de krokodillen en de menschen, vertellen de Posoërs. Maar de schuld daarvan lag heelemaal aan de laatsten. Een knaap had namelijk een jongen krokodil gedood, hem in stukjes gesneden, die aan een in reepen gescheurd arenblad gehangen, en vervolgens

op dezelfde wijze daarmee gedaan, als men gewoonlijk met een buitgemaakt menschenhoofd deed. Hierover waren alle krokodillen in woede ontstoken, en alle maakten zich op om de menschen te beoorlogen. De krokodillen van de Laa in 't Oosten, van de Poso in 't Noorden en van de Lariang in 't Wes-

ten verzamelden zich en belegerden Barana, de toenmalige hoofdplaats van het landschap Todjo. De dieren doodden veel menschen, zoodat tenslotte niemand meer buitenshuis durfde komen. Eindelijk sloot een hoofd van het volk vrede met de krokodillen. Hij bracht een geit naar de monding van de rivier en riep de krokodillen. Deze kwamen te voorschijn, namen de geit mee, en na dien tijd deden ze den menschen minder overlast aan.

Ja, in den ouden tijd, toen menschen en krokodillen nog wisten, dat ze aan elkaar

kodil. En op den naam komt het aan; als je dien kent, dan heb je ook macht over dengeen, die hem draagt. Twee van de namen van krokodil-voorouders zijn mij bekend geworden: Woentoe en Torio-rio. De bedoelde persoon stond dan op den oever van de rivier, en riep den voorvader-krokodil: O, Woentoe, ik ben je nakomeling, ik wil naar den overkant!" Dan duurde het niet lang, vertelt men, of een krokodil kwam boven water en zwom naar den oever. Als het on-dier den bek geopend hield, kon men gerust

10. Oud model rotan hangbrug over de Kaloena nabij Mangkotana.

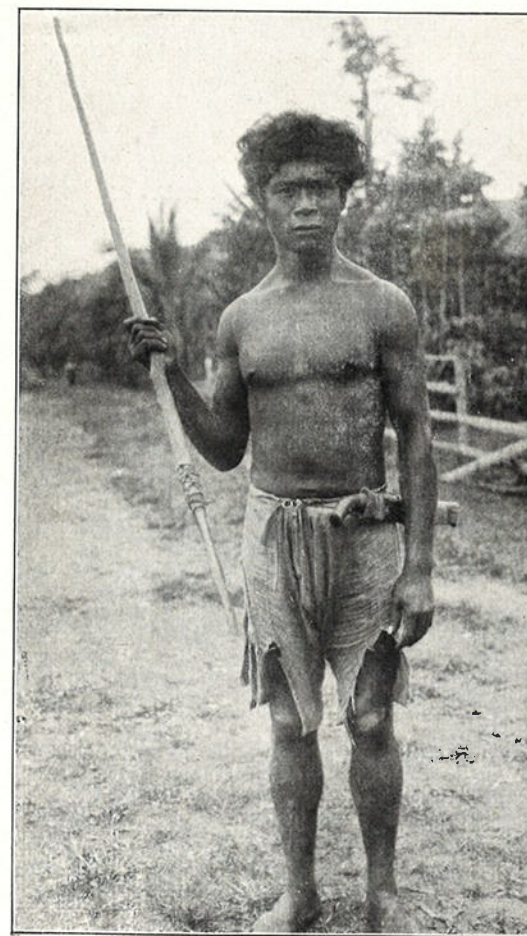
verwant zijn, toen was de omgang tusschen beiden veel intiemer; toen had men meer genoegen van zijn familieleden in het water. Je was bijvoorbeeld op reis en daar kwam je opeens voor een breede rivier te staan. Je wilde naar den overkant, maar er was geen boot. Dat was echter geen bezwaar in den ouden tijd: bij het reisgezelschap was altijd wel iemand, die een krokodil tot grootvader of tot oom had. Alle menschen zijn verwant aan de krokodillen, maar niet allen weten dat zoo precies meer; niet allen zijn zich voldoende daarvan bewust.

Zoals gezegd, is er altijd wel iemand, die nog den naam kent van zijn voorouder-kro-

op zijn rug gaan zitten en bracht hij je veilig naar de overzij. Maar als Woentoe den bek gesloten hield, dan deed men beter hem niet als voertuig te gebruiken, want de gesloten bek was het teeken, dat een van de „nakomelingen" kwaad had gedaan, voor welk kwaad hij gestraft zou worden.

Het gebeurde ook wel, dat als men de hulp van den krokodil had ingeroepen, men een boomstam de rivier zag afdrijven; deze bleef ergens aan den oever vastzitten. Dit was dan de voorvader-krokodil, die zich in een boomstam had veranderd. Men kan dan gerust daarop gaan zitten en zichzelf naar den overkant boomen.

Dit is nu allemaal uit, en de menschen werden gedwongen bruggen over de rivieren te bouwen om geen kans te loopen door den stroom meegesleurd, of door een krokodil gegrepen te worden. Zoo'n brug werd van een dikke soort rotan gemaakt. Wanneer de te overbruggen rivier niet al te breed was, werd een touw naar de overzij geslingerd aan welks einde een rotanlijn was bevestigd. Was de rivier te breed, dan moest een sterke man de lijnen zwemmende naar de overzij brengen. Deze rotans werden stevig aan boomen vastgemaakt: 4 of 5 lijnen naast elkaar, die door een vlechtwerk aan elkaar vastgemaakt werden, zoodat een vloertje ontstond, waarlangs de voeten konden gaan. Een tweede stel van zulke lijnen werd op manshoogte boven het eerste aangebracht; daarna werden om beide stellen hoepels gelegd, waaraan leuninggen werden vastgemaakt en dan had je een fijne kokerbrug (plaat 10).

11. Gewapend om toe te kunnen stooten.

Menschen en krokodillen leefden in dien ouden tijd in vrede met elkaar. De inwoners van verschillende dorpen deden mekaar toch ook zoo maar niet kwaad, als de eene partij er geen aanleiding toe had gegeven. De premie, die het Gouv't. uitloofde op het dooden van krokodillen, kon de echte Posoërs niet verleiden op deze dieren te gaan jagen en zich zoo de wraak van deze monsters op den hals te halen.

Anders werd het, wanneer een dorpsge-noot door zulk een dier was gepakt; of wanneer bij herhaling huisdieren werden weggehaald. Dan moest bloedwraak genomen worden. Bezield door wraakgevoel posteerde men zich gedurende enkele dagen met de speer in de hand op punten waar krokodillen plegen te huizen, om het wapen dadelijk in zijn lijf te stooten als zoo'n on-dier zich ver-toonde (plaat 11). Zoo verraste een man eens een krokodil in een kreek, waarlangs het dier steeds het dorp naderde om er een hond, een varken of een geit te pakken. Dadelijk stak hij toe, maar het wapen ging niet door de harde huid. Toen nog eens, weer tevergeefs. De man dacht dadelijk aan eenige toovermacht, waardoor het dier zich onkwetsbaar maakte. Toen riep hij: „Je hebt groote schuld, want je hebt mijn hond, mijn varken en mijn geit gestolen!" Hij stootte nog eens en de speer drong in het lichaam van het dier door en doodde het. De man was overtuigd, dat hij door zijn beschuldiging de krokodil krachteloos had gemaakt; en uit de uitkomst was tevens gebleken, dat hij het dier ten rechte beschuldigd had (plaat 13).

Het verveelt de menschen al spoedig zoo op wacht te staan en als het eerste hevige gevoel van wraak wat bekoeld is, mist men ook de kracht om zulk werk door te zetten. Maar men tracht den schuldige nog op een andere manier te krijgen. Bij de plek, waar blijkens de sporen de krokodillen gewoon zijn des nachts op het land te komen, wordt een stevig hok gemaakt van in den grond geslagen stukken hout, van boven gesloten met dwarsliggende stammen. Het hok is zóó breed en lang, dat er juist een krokodil van groote afmeting in kan. Aan de eene breedtezijde is een hokje bijgebouwd, waarin een hond wordt opgesloten; de daartegenover liggende kant is van een valdeur voorzien. Wanneer nu een krokodil den hond hoort huilen, komt hij erop af. Hij loopt om den val heen om te zien waar hij kan binnendringen om den hond te pakken. De eenige toegang is de zijde die van een valdeur is voorzien. Daar kruipt het on-dier door; vlak

bij de plek waar de hond is opgesloten, is de haak waaraan de lijn vastzit, die de valdeur openhoudt. In zijn begeerte om den hond te pakken, stoot de krokodil de lijn van den haak; de deur valt dicht en het dier is gevangen.

Aan het erbarmelijk huilen van den hond hooren de menschen in het dorp, dat er iets gaande is. Eenige mannen met lansen gewapend, gaan er op af, en steken den gevangene door de openingen tusschen de spijlen van de valdeur dood. Men kan daarmee niet wachten tot het dag geworden is, want het gevangen dier werkt enorm met zijn staart, waarin hij groote kracht heeft, en hij

zou gemakkelijk den val stuk kunnen maken.

Wanneer het doode monster uit den val is gehaald, komt het groote oogenblik, waarvoor alle dorpingen om het dier geschaard staan, namelijk het opensnijden van zijn buik. Daarin zijn verborgen de bewijzen van de schuld van het beest. Bijna altijd komen daaruit te voorschijn koperen en schelpen arm- en beenringen, kralen, plukken hoofdhaar en andere dingen, alle afkomstig van menschen, die door het ondiep verslonden zijn. Dan zijn de dorpingen gerust: de krokodil was dus werkelijk schuldig; zij hadden dus alle recht hem te dooden en zij behoeven niet bang te zijn voor bloedwraak.

De krokodil en de godenwereld.

De Posoër denkt dus dat de krokodil aan hem verwant is. Dezelfde wetten die voor den omgang van de menschen onderling gelden, worden ook geldig geacht met betrekking tot de verhouding tusschen menschen en krokodillen. Maar het is alsof men deze dieren toch hooger stelt dan zichzelf. In het algemeen kent de natuurmensch aan dieren gaven toe, die hijzelf niet heeft. Vogels weten meer van de plannen der goden, dan de menschen. Zij verheffen zich

immers elken dag hoog in de lucht; zij kunnen gemakkelijk een kijkje nemen in 't godenverblijf daarboven; zij hooren de goden praten over hetgeen ze met de menschen doen willen. De goden gebruiken de vogels als hun afgezanten om een en ander aan de aardbewoners kenbaar te maken, hen te waarschuwen voor eenig naderend gevaar. Daarom moet men goed acht geven op de kreten, en de bewegingen van vogels, want die hebben bijna alle iets te beteekenen voor

12. Een kiekje niet van Poso maar van Asahan, Oostkust Sumatra, waar de menschen net zoo over krokodillen denken als in Poso.

de menschen, die zoo ver verwijderd wonen van de goden.

Een dergelijke verhouding nu bestaat er ook tusschen de krokodillen en de goden van de onderwereld. Onder de aarde toch, die men zich voorstelt als een plat vlak, is ook een sfeer waarin goden leven. Naar die onderwereld gaan ook de zielen der afgestorvenen. Daartoe worden de lijken in den grond begraven of ze worden in grotten en spelonken gelegd. Dit zijn alle toegangen tot de onderwereld. Ook de rivieren geven

vormen van de afgestorvenen, of ze zijn de dienaren, de afgezanten van de goden. Maar deze functie verschilt van die der vogels. De laatsten worden door de goden gezonden om de menschen kennis te geven van iets of ze te waarschuwen; de eersten worden gezonden om den een of ander te straffen voor eenig kwaad, dat hij heeft gedaan, waarvan de dorpsgenooten niets weten, maar dat de goden daar beneden gezien hebben.

Behandelt de Posoër de krokodillen van den eenen kant dus als zijn verwanten, en

13. Het dorp Boejoem pondoli met het Poso-meer op den achtergrond. Aan de monding van het riviertje, dat langs dit dorp stroomt, stak de man de krokodil dood, waarvan in het vorige hoofdstuk verteld wordt.

toegang tot de onderwereld. Het gebeurt wel, dat iemand in het water valt, en er bewusteloos uitgehaald wordt. Is hij bijgekomen, dan vertelt hij onder op de bedding van de rivier een dorp gevonden te hebben, bewoond door geesten van de onderwereld.

Zelfs voor ons, die aan de kinderlijke voorstellingen van de natuurmenschen ontgroeid zijn, is het gemakkelijk te begrijpen, dat de Posoër op deze manier denkt: Onder de aarde zijn goden; daarheen gaan ook de afgestorvenen; de krokodillen leven in het water, komen dagelijks in aanraking met die afgestorvenen en goden. Zij kunnen dus wel niet anders zijn dan de verschijnings-

past hij op hen dezelfde regels toe als op zijns gelijken, van den anderen kant ziet hij in deze ondiepen wezens met een hogere roeping. We kunnen ons zijn gedachtengang als volgt voorstellen: „Ik kom elken dag bij, in of op het water; ik heb dikwijls krokodillen gezien; ik heb nu al zoo lang geleefd, en nog nooit heeft een van die dieren mij kwaad gedaan, of zelfs geprobeerd kwaad te doen. En daar heb je nu mijn neef, die bijna uitsluitend op zijn akker leeft, en zelden bij water komt, die wordt me daar gisteren door een krokodil gepakt, toen hij even zijn baadje in het water uitspoelde. Hij moet zeker eenig kwaad hebben gedaan, het eene

of andere adatvoorschrift overtreden, waarvoor de voorouders of de goden hem straffen. Het is ook vanzelfsprekend, dat mij niets overkomt, want ik heb geen kwaad gedaan."

De Posoër weet heel goed, dat onvoorzichtigheid de reden is, waarom iemand door een krokodil gepakt wordt. Maar er zijn immers zoovelen, die onvoorzichtig doen, en die niet gepakt worden. Het is heel goed om voorzichtig te zijn, maar dat geeft op zichzelf toch niets, als de goden-voorouders je zoeken, omdat je kwaad hebt gedaan. Dan vinden ze je toch wel op een goeden dag.

Deze gedachte komt duidelijk uit in de verhalen, die men doet over voorbeschikking. De Posoër denkt, dat bij de geboorte van ieder mensch al wordt bepaald op welke wijze hij zal sterven. Wanneer de moeder bij de wieg van haar zuigeling zit, wil ze zoo dolgraag weten, of het zijn natuurlijken dood zal sterven, of dat het op andere wijze aan het eind van zijn leven zal komen. Wanneer dan de huisgenooten allen naar den akker zijn gegaan, en zij alleen met de kleine is achtergebleven, fluistert ze het toe: „Zal je sterven door een ziekte?" Gespannen kijkt ze een minuut lang naar het gelaat van haar lieveling. Blijft deze rustig doorslapen en vertoont zich geen verandering op zijn gelaat, dan houdt ze zich overtuigd, dat haar kind niet aan een ziekte zal heengaan. Dan vraagt ze verder: „Zal je van ouderdom sterven?" Weer eenigen tijd van gespannen staren; wanneer zich dan op het gezichtje een glimlach vertoont, is de moeder blij, want dan denkt ze: „Ik zal mijn kind dus lang bij mij

houden; het zal mij verzorgen, wanneer ik oud geworden ben en niet meer voort kan".

Zoo was er weer eens een kind geboren, een zoon van den hoofdman. De moeder had haar zuigeling weer gevraagd naar de wijze, waarop het zou sterven, en tot haar schrik had het gelachen op haar vraag: „Zal een krokodil je pakken?" Nu werden alle maatregelen genomen om te maken, dat het kind nooit bij water kwam, waar kans bestond om door een krokodil gepakt te worden. Niemand echter dacht aan de talisman van den vader, die hij zich omhing, wanneer hij naar het land van den vijand trok. Aan dien talisman had hij onder meer twee groote krokodillentanden bevestigd, in de verwachting, dat hij nu even sterk zou zijn als de eigenaar van die tanden geweest was, wanneer hij den vijand te lijf ging. Die talisman hing in huis aan een houten pen, die in een balk was geslagen. Zóó hoog konden de kinderen er niet bijkomen; want als een kind den talisman aanraakte, zou een van deze twee dingen gebeuren: of de wondere kracht zou door de aanraking aan het voorwerp ontnomen worden (het zou krachteloos worden); of die kracht zou het kind ziek maken.

Toen gebeurde het eens, dat het zontje van den hoofdman, moe van het spelen, op den vloer in slaap viel juist op de plek, waar de talisman aan den balk hing. De houten pen raakte los, en het voorwerp viel op het kind. Een van de tanden drong in de borstkas van den jongen, en maakte daarin zoo'n diepe wond, dat de knaap er eenige dagen later aan stierf. Zoo had een krokodil den jongen toch „gepakt", en was de beschikking der voorvaders-goden in vervulling gegaan.

De krokodil en de Rechtspraak.

We hebben dus den krokodil leeren kennen als dengeen, die den mensch straft voor het kwaad, dat hij heeft gedaan; nu eens doet de krokodil zoo op eigen verantwoordelijkheid, als de incarnatie van een voorvader; dan weer is hij daarbij alleen de uitvoerder van den wil der goden, die den krokodil als gerechtsdienaar gebruiken. Deze voorstelling doet ons vermoeden, dat de krokodil ook wel een rol zal spelen in de rechtspraak. Dit is werkelijk ook zoo. Hoor maar!

Wanneer er iets gebeurd is, dat niet in den haak is, komen de oudsten van het dorp bij elkaar om de zaak te onderzoeken en te be-rechten. Laat ik een voorval meedeelen dat ik meegemaakt heb:

Atoesi maakt veel werk van de vischvangst. Op verschillende plekken heeft hij fuiken uitgezet, en elken morgen besteedt hij veel tijd aan het nazien ervan. Al verscheidene malen heeft hij gemerkt, dat een ander visch uit zijn fuiken heeft gestolen. Een paar maal is hij Binge tegengekomen, die kwam van den kant, waar de fuiken waren opgesteld. Bij die ontmoetingen was Binge altijd opvallend verlegen geweest. Dit was al reden genoeg om Atoesi te overtuigen, dat Binge de dief van zijn visch was. Een aanklacht tegen Binge werd ingediend, en nu waren de oudsten bijeen om de zaak te bespreken.

Aan Binge wordt gevraagd, of hij de visch genomen heeft. Hij ontkent. Allerlei omstan-

digheden worden bijgebracht, die het in de oogen van de Posoërs waarschijnlijk maken, dat hij de dief is. Hij weet zich uit alle moeilijkheden te redden. De man is niet tot bekennen te bewegen, terwijl de rechters overtuigd zijn, dat hij schuldig is. Maar weten doen ze het niet. Wie het wel weten zijn de goden daar beneden tot wier sfeer ook de visschen behooren. „Durf je je leven in de

overgelaten, en de oudsten gingen uiteen. Een groot deel van den dag hadden ze zoekgebracht met over deze zaak heen en weer te praten.

Twee dagen daarna daalt Binge tegen het vallen van den avond af naar de Kodinarivier om water te scheppen, zooals hij ontelbare malen te voren had gedaan. Nauwelijks heeft hij den bamboekoker in het water

14. Een stille plek, waar krokodillen zich gaarne ophouden en waar wel eens, iemand aan de gerechtigheid der goden ten offer is gevallen.

waagschaal te stellen door de goden tot getuige te roepen?" vraagt de hoofdman. „Ja", antwoordt Binge. De rechter is een ernstig man. Hij waarschuwt Binge. Hij zegt: „Binge, als je de visch werkelijk genomen hebt, beken het dan, dan betaal je een boete, en de zaak is uit. Maar als je de goden tot getuigen van je onschuld roept, terwijl je schuldig bent, dan zet je je leven op het spel."

Binge blijft zijn onschuld volhouden. Hij roept: „De goden daarboven, en de goden daarbeneden mogen het hooren: Als ik de visch gestolen heb, zullen de krokodillen mij pakken!" Toen was er niets meer aan de zaak te doen: de beslissing was aan de goden

gestoken om hem vol te laten loopen, of een krokodil grijpt hem bij den arm, en trekt hem in het water. Was Binge werkelijk schuldig? Geen enkele Posoër die er aan twijfelt.

Zoo was het ook gegaan met Tawoeri van Napoe, een bergland, waar geen krokodil is te bekennen. Tawoeri was een dapper krijgsman, een aanvoerder van zijn stamgenooten in den oorlog. Hij werd van een groot kwaad beschuldigd, dat niemand kon bewijzen. Hij trachtte zich tegenover zijn stamgenooten te zuiveren met een vervloeking van zichzelf: „Als ik mij werkelijk aan dat kwaad heb schuldig gemaakt, mogen de krokodillen mij pakken, wanneer ik weer naar het land van den vijand trek!"

Drie maanden nadat deze woorden gesproken waren, trok een troep krijgers onder aanvoering van Tawoeri naar Ondaé, met welk land Napoe in dien tijd in oorlog was. Toen de mannen de eerste groote rivier in het benedenland, de Poena, doorwaadden, werd Tawoeri door een krokodil gegrepen en meegesleurd.

Het kan gebeuren, dat een krokodillen-geest in iemand vaart om hem of haar te kwellen, als straf voor eenig onrecht, dat die persoon zou hebben gedaan. Eenmaal heb ik zoo'n geval van bezetenheid meegemaakt, dat een diepen indruk op mij heeft gemaakt. Op een reis naar Todjo, jaren geleden, bracht ik den nacht door bij goede bekenden, aanzienlijke menschen onder de Toradja's. De huisvrouw was jong en flink,

15. Het districtshoofd Tadale, die den verdachte ernstig waarschuwde voor het afleggen van den zuiveringseed.

De krokodil in de volksverhalen.

Uit alles wat tot nu toe van krokodillen is verteld, hebben we duidelijk gezien welk een innig verband de Posoër zich denkt te bestaan tusschen menschen en krokodillen. In wezen verschillen deze beide schepsels eigenlijk niet van elkaar. Een krokodil kan heel goed een mensch zijn, die alleen in de gedaante van zoo'n dier verschijnt. Deze voorstelling heeft de menschen er toe gebracht om aan te nemen, dat er menschen

aangenaam en vriendelijk in haar optreden, en ook mij goedgezind. Nauwelijks ingeslapen werd ik opgeschrikt uit mijn sluimer door een groote opschudding in huis. Men deelde mij mede, dat de vrouw des huizes bezeten was; dit gebeurde meer en plotseling; een geest die zich als krokodil incarneerde, nam dan bezit van haar.

En inderdaad: daar kroop de vrouw, langgestrekt, op handen en knieën door het huis met dezelfde waggelende beweging, die krokodillen hebben, als zij op het land loopen. Maar wat mij het meest ontroerde waren hare anders vriendelijke oogen, die nu tot spleten waren verkleind, met een groenachtigen glans, volkomen gelijk aan krokodillenoogen.

Zij wilde telkens naar de deuropening, die men stevig barricadeerde om haar het weggaan te beletten. Want, zoo vertelde men mij, dan werpt zij zich in de rivier, en dan zou zij verdrinken of door een krokodil worden gegrepen. Zij beet naar de menschen, die haar tegen wilden houden, maar geen enkele maal maakte zij gebruik van haar handen. De versperring bewerkte zij met hoofd en mond, en dit zóó woest en krachtig, dat drie mannen haar moesten vasthouden. Haar broer had zich hierbij haar lange loshangende haren om den arm gewonden, en daaraan trekkende hield hij haar met groote moeite terug. Men voerde haar met een bepaald soort banaan en met rauwe eieren, die zij met schaal en al verslond.

Na anderhalf uur worstelens zakte zij op de plaats waar zij was ineens, en sliep; een kwartier later ontwaakte ze, en toen was ze weer heel gewoon.

Dit zijn van die duistere machten, waarvan wij ons geen verklaring kunnen geven. De Posoërs meenen, dat de vrouw, van wie ik verteld heb, iets gedaan heeft, waarvoor de krokodillen-voorouders haar op deze wijze straffen.

zijn, die de huid van een krokodil aantrekken, en dan als krokodil verschijnen; en die naar believen die huid kunnen uitdoen, om weer volkomen mensch te zijn.

Zoo wordt verteld, dat men eens aan den oever van de Poso-rivier een akker aanlegde. Telkens wanneer de dorpingen daar bijeen kwamen om den boschgrond te ontginnen, zagen ze een jongeling, dien ze niet kenden. Men vroeg hem, vanwaar hij gekomen was,

en dan noemde hij een plaats daar ver vandaan gelegen. Men zag den jongen man gaarne, want hij was sterk en ijverig; hij werkte wel voor vijf anderen. Wanneer na gedanen arbeid de jongelui in den avond reidansen uitvoerden, deed hij altijd mee,

hout was goed droog en er woei een stevige bries. Het vuur laaide hoog op, en de vlammen grepen snel om zich heen. De brand bepaalde zich niet alleen tot het hout op den akker, maar breidde zich uit over het dichte riet, dat aan den oever der rivier groeide.

16. Wanneer men begint met de rijpe aren te snijden, is de tijd gekomen waarin, na de afgedane dagtaak, de verhalen van krokodil en spookaap worden verteld aan gretig luisterende ooren.

maar na een poos verdween hij, en niemand wist, waarheen hij ging. Den volgenden morgen was hij echter altijd weer present.

Nu was de tijd gekomen om het gevelde hout te verbranden, waarna men den grond schoon kon maken om er rijst te planten. Het

Overall klonken vreugdekreten en gelach van de menschen, omdat het vuur zijn werk zoo goed deed. Hoe meer het hout verteerd werd, hoe minder werk men daarna zou hebben met het opruimen van de overgebleven stukken.

17. De tarsus of spookaap, die in de dierenverhalen der Posoërs de rol vervult van onzen Reinaart de Vos.

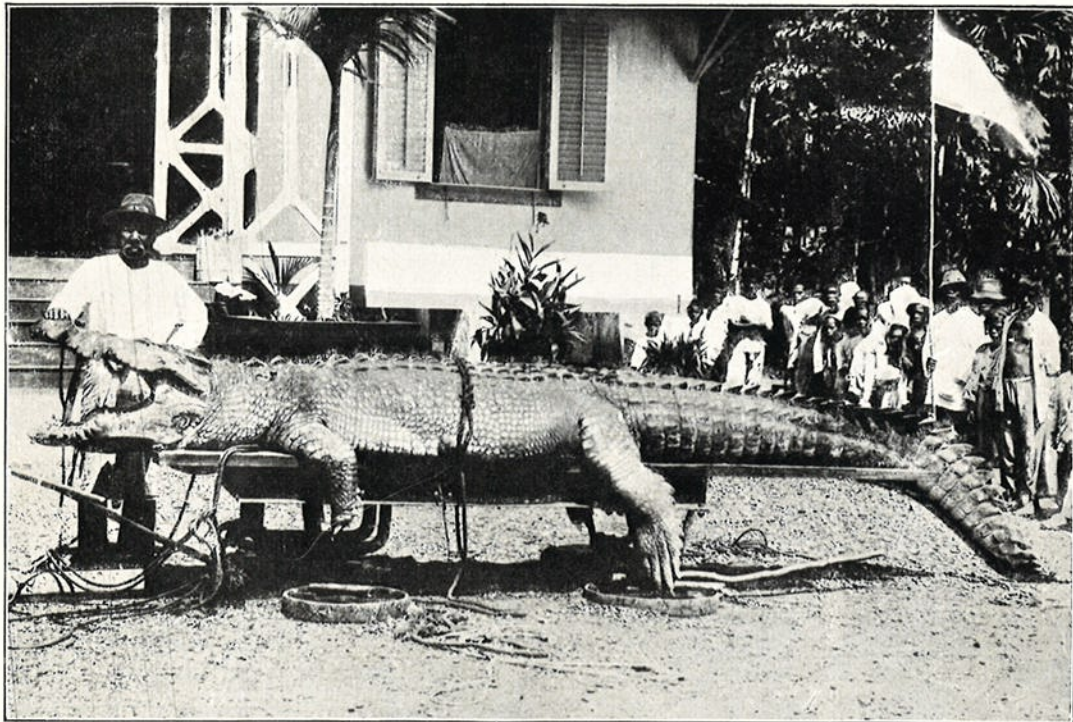
Maar te midden van het gejoel werd de lucht opeens doorsneden van jammerklachten. Verwonderd keken allen op; de smartkreten werden geslaakt door den vreemdeling. Hij wentelde zich op de aarde heen en weer, en gilte: „Mijn huid! mijn huid!” Men begreep er niets van. Eindelijk kwam de jongeman wat tot bedaren, en toen vertelde

hij: „Ik leef in het water, want ik ben eigenlijk een krokodil. Elken morgen kwam ik op het land, deed mijn huid uit, en hing die aan het oeverriet op. Als ik in den nacht terugkeerde, deed ik de huid weer aan, en begaf mij te water. Maar nu is mijn huid verbrand, en kan ik niet meer naar mijn familie terug!”

De hoofdman van het dorp bood den jongeling aan bij hem te blijven. De menschen hielden hem graag bij zich, want hij was goed en ijverig. Hij kon ook spoedig een vrouw krijgen, want hij zag er goed uit. Nog langen tijd daarna kon men aanwijzen welke menschen nakomelingen van dezen krokodilmensch waren, maar nu wist men het niet meer.

Onder de Posoërs worden heel wat dierenverhalen verteld in den trant van ons Reintje de Vos. Daarin spelen krokodillen ook een rol. In deze dierenverhalen wordt het groote, het sterke, altijd overwonnen door het kleine, het zwakke. Het laatste is het eerste altijd te slim af. Zoo worden de krokodillen in deze verhalen als heel dom afgeschilderd; ze worden altijd bij den neus genomen door het spookaapje (tarsus), een klein diertje niet grooter dan een flinke rat, dat in deze vertellingen als ons Reintje optreedt (plaat 17).

Eens was de spookaap op een zandplaat

18. Een gevangen krokodil die op Sumatra met evenveel ontzag wordt gadeslagen als overal in ons Indië.

in zee beland, vanwaar hij den vasten wal niet meer kon bereiken. Terwijl hij nadacht over hetgeen hem nu te doen stond, kwam een krokodil uit het water, en den spookaap ziende, zei hij: „Ha, nu kan je me niet ontsnappen, jongetje! Ik zal je maar eens even opeten”. De ander echter antwoordde: „Wat heb je nu aan mij alleen; ik ben maar een klein dier. Bovendien, je familieleden zullen ook wel honger hebben, en die hebben er niets aan, als jij me opeet. Laten we dit afspreken: Ga al je familieleden roepen, en breng ze morgenochtend hier. Ik zal ook al mijn familieleden bijeenroepen, en dan zullen we tellen, of er meer krokodillen zijn dan spookapen. Ik wed, dat er voor elk van jullie wel drie van ons om op te eten zijn!” De krokodil nam het voorstel aan, en schoof weer in zee om zijn familieleden bijeen te roepen.

Gedurende den nacht deed de spookaap niet anders dan op het zand heen en weer loopen, zoodat dit over een groote uitgestrektheid vol voetafdrukken stond. Den volgende morgen kwam een heele schaar krokodillen op het eilandje. De aanvoerder van de troep vroeg aan het spookaapje: „Waar zijn nu je familieleden?” De ander antwoordde: „Die hebben den heelen nacht op jullie gewacht, maar omdat jullie zoo lang weg bleef, zijn ze naar hun huis teruggegaan. Je kunt nog aan de talrijke voetsporen in het zand zien met hoevelen wij wel bijeen zijn geweest. Maar laat ik jullie eerst eens tellen. Gaat allen kop aan staart in een rij liggen, van hier naar den vasten wal”.

Toen de krokodillen zoo gedaan hadden, vormden ze een brug, die de zandplaat met het land verbond. De spookaap liep nu over

de ruggen dezer dieren, al tellende: „Een, twee, drie, vier . . .” Eindelijk had hij den vasten wal bereikt. Hier klom hij snel in een boom, buiten het bereik van de krokodillen, en lachte ze uit om hun domheid.

De krokodillen zonnen op wraak, en bewaakten de drinkplaatsen waar de spookaap gewend was zijn dorst te komen lesschen. Toen de spookaap bij een der drinkplaatsen kwam, en den snoet in het water stak, pakte een krokodil hem bij den poot, maar dadelijk lachte de spookaap luid op, en riep: „Hij denkt, dat hij mijn poot te pakken heeft, en het is maar een boomtak!” Teleurgesteld liet de krokodil den poot los; de spookaap sprong weg, en lachte den ander uit.

Bij een andere drinkplaats werd hij weer door een krokodil gepakt. De spookaap riep ditmaal: „Wat voor kerel ben jij! Als een dappere een dappere verslaat, heft hij altijd den krijgskreet aan!” De krokodil opende zijn kaken om den krijgskreet uit te gillen, en de spookaap ontsnapte.

„Ik moet voortaan voorzichtiger zijn”, dacht het diertje. Toen het weer eens zijn dorst wilde lesschen, riep het bij de drinkplaats: „Er is zeker een vijand, die op mij loert, dat mijn bron mij geen antwoord geeft”. Er loerde werkelijk een krokodil op den spookaap. Toen die de woorden van den laatste had gehoord, maakte hij een grommend geluid, waardoor hij zijn tegenwoordigheid verraadde. Luid lachend verwijderde de ander zich.

Zoo kwam het, dat de krokodillen den spookaap nooit te pakken konden krijgen. Hij was hen altijd te slim af.

De krokodil en de staatkunde der Posoërs.

Ik wil nu iets vertellen, waaruit zal blijken, dat zelfs voor de Staatkunde van de Posoërs de krokodil niet van betekenis ontbloeit is. Ofschoon de krokodil in werkelijkheid een laf dier is, geldt hij bij de Posoërs voor dapper en een man wil graag zijn „als een krokodil”. Nu heeft de wijze, waarop een krokodil zijn prooi beloert, er op afschiet en haar pakt, veel van de manier, waarop de Posoërs vroeger met hun vijanden te werk gingen. Ze bestreden deze niet in 't open veld, maar men loerde op ze, verborgen in de wildernis. Kwam iemand, van geen gevaar bewust, die plek voorbij, dan schoot men als een krokodil op hem toe en doodde hem.

Men vond in zoo'n wijze van handelen niets onedels en lafs. Men vond het eenvoudig dwaas om zijn lichaam bloot te geven in een eerlijken strijd. Voor den krijger was de taktiek van den krokodil het ideaal. Daarom werden in den middelsten zolderbalk van elken tempel twee krokodillen-figuren uitgehouwen, de eene krokodil werd afgebeeld, loerende op een aap, de ander werd voorgesteld met een aap tusschen de kaken. In den tempel werden de beschermgeesten van het dorp vereerd, onder wie vooral zij werden gerekend, die in den strijd gevallen waren. Nu zou het kunnen wezen, dat met die krokodillen de voorouders-goden bedoeld waren. Maar het lijkt mij waarschijnlijker,

dat men met dit beeldhouwwerk de eigenschappen van den krokodil op de strijdbare mannen heeft willen overbrengen.

Nu waren in den ouden tijd de meeste stammen, die Midden-Celebes bewonen, schatplichtig aan den vorst van Loewoe, waarvan de hoofdplaats Palopo is. Deze stad ligt aan de Golf van Bone. Op bepaalde tijden trok uit elken stam een gezantschap naar het Zuiden, om de teekenen van onderworpenheid aan den vorst van Loewoe te brengen. Deze geschenken bestonden uit

Een van deze Pososche stammen nu, met name Ondâe, wilde in den ouden tijd den vorst niet meer als heer erkennen. Het gevolg daarvan was, dat de vorst zijn legers naar dit land zond om de opstandigen te tuchtigen. Telkenmale wanneer het tot een treffen kwam, werden de lieden van Ondâe verslagen. Van de eene plaats moest men naar de andere vluchten en gelegenheid om rijst te verbouwen had men niet meer. Eindelijk kwamen de nog overgebleven hoofden te zamen, om de maatregelen te bespreken,

19. De vorstin van Loewoe te midden van haar hofhouding. Zij is een afstammeling van den vorst, die de opstandige To Ondae genade schonk.

de voortbrengselen van het land: witte rijst, witte hoenders, witte kleedingstof, alles wit, want wit is de kleur van oprechtheid en genegenheid; men wilde daarmee te kennen geven, dat men den heer des lands geheel toegewijd was. Die eerbewijzen werden niet rechtstreeks naar den vorst gebracht; dit ging over heel wat hoofden. Die vorst was veel te heerlijk en te verheven dan dat gewone onderdanen als de Posoërs hem mochten naderen, laat staan zien. Men geloofde vast, dat iemand, die den vorst aanschouwd had, na een paar dagen dood was.

die genomen zouden kunnen worden, om aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken.

In deze vergadering stond een oud, eerwaardig man op, die de verzamelde menigte toesprak: „Mijn kinderen, we zijn in een ellendigen toestand gekomen, want wanneer we niet spoedig vrede krijgen met onzen heer, zullen we weldra allen van de aarde verdwenen zijn. Het eenige middel, dat wij kunnen beproeven om aan den ondergang te ontkomen, is dit: laten twee onzer naar Loewoe gaan, en een slaaf als losprijs

20. Een groep districtshoofden van Poso, van wie de man met den baard rechts een nakomeling is van den hoofman, die zich op leven en dood aan zijn heer onderwierp.

meenemen. Die twee moeten niet rechts of links kijken, maar recht op het doel afgaan, zooals een krokodil zwemt, ineens naar de woning van den Vorst. Alleen te Boerase (een dorp vóór Palopo) moeten zij den hoofman vragen mee te gaan om hun den weg te openen naar den heer des lands. Tot hem moeten zij zeggen: „Hier zijn wij, Heer, en hier is een slaaf als losprijs voor ons. Wilt gij ons dooden, gij zijt onze heer. Wilt gij ons in 't leven laten, gij zijt onze heer, wij zullen ons niet meer tegen U verzetten.”

In groote stilte had men den ouden man

aangehoord. Allen voelden, dat dit inderdaad het eenige middel was om aan den dreigenden ondergang te ontkomen. Men volgde dezen raad op en ziet, de afgezanten werden in genade door den heer ontvangen; de meegebrachte slaaf werd op Pososche wijze doodgehakt als een verzoening en de afspraak werd gemaakt, dat de lieden van Ondâe voortaan om de negen jaar rechtstreeks naar Palopo zouden komen om een slaaf te brengen als schatting.

Dit feit is bij de menschen bekend geble-

21. Palopo, de hoofdplaats van Loewoe, waarheen de overwonnen To Ondae gingen „zooals een krokodil zwemt”.

ven als „het zwemmen als een krokodil”. Hoe vaak heb ik met deze gebeurtenis aan de menschen het verschil duidelijk gemaakt tusschen Heidendom en Christendom. Wij menschen zoeken allen God te dienen, maar de Heidenen doen het op de manier, zooals de meeste stammen vroeger hun schatting opbrachten: deze gaat over veel hoofden, en dan weten we niet, of die schatting wel ten slotte bij den vorst belandt, want ieder neemt er het zijne van. De Heidenen gebruiken allerlei omwegen; ze gaan op zijwegen naar allerlei geesten toe; ze gebruiken hun priesters en andere tusschenpersonen; ze vertrouwen op tooverspreuken en talismans; bij God komen ze niet.

Nu is Jezus gekomen en deze heeft ons gezegd om te doen, zooals de oude hoofden aan zijn volksgeenooten raadde: te zwemmen, als een krokodil zwemt, naar God toe. Niet rechts en links meer kijken naar andere geesten en menschenlijke hulpmiddelen, maar

De krokodil en de verkondiging van het Evangelie.

Kunnen krokodillen, deze onzure dieren, nog dienstbaar zijn aan de prediking van het Evangelie? Het lijkt ongelooflijk, maar toch is het zoo. Eens zelfs is een van die dieren de aanleiding geweest, dat de inwoners van een dorp hun harten voor het Evangelie gingen openen. Daarvan wil ik u nu vertellen.

In 1908 had ik in het dorp Bantjea een onderwijzer-evangelist geplaatst. Er was nog geen sprake van, dat de menschen genegen zouden zijn om Christen te worden; langzaam moesten de harten zich door de werking van den Heiligen Geest laten openen.

Bij mijn derde bezoek aan deze plaats vond ik een menigte menschen op het strand van het Poso-meer verzameld. De dorpelingen omringden een man, die daar neerlag, bloedende uit vele wonden. Papa i Nika, zoo heette de ongelukkige, was in zijn vaartuij uitgegaan om zijn fuiken na te zien. Terwijl hij zijn prauwtje voortboemde in vademdiep water, bleef zijn stok in de modder vastzitten; hij kon hem niet gauw genoeg uittrekken, met het gevolg, dat de man in het water viel. Op datzelfde oogenblik had een krokodil hem gegrepen; een hevige worsteling ontstond in het water. Gelukkig had een andere visscher het ongeval ontdekt. Hij roeide naar de plaats des onheils en wist door schreeuwen en op het water slaan het ondiep schrik aan te jagen, zoodat het zijn prooi

recht naar God toe, en ons op genade en ongenade aan Hem overgeven. Dat is het eenige, wat we doen kunnen, nadat we tegen Hem in opstand zijn gekomen en allerlei hebben gedaan, wat God niet wil, dat wij doen zullen.

De lieden van Ondâe zijn de eenigen van de Poso-stammen geweest, die hun heer van aangezicht tot aangezicht hebben gezien; dat komt, omdat zij naar hem toe zijn gekomen, zooals een krokodil zwemt. Merkwaardig is ook, dat toen ik in 1896 den vorst van Loewoe bezocht en hem sprak over de Posoërs, onder wie ik woonde, dat hij alleen den naam Ondâe kende; de namen van alle andere stammen waren hem onbekend. Dit kwam, omdat de bewoners van dat land tot hem gekomen waren, zooals een krokodil zwemt.

Jezus volgende komen we rechtstreeks tot God. Dan zien wij Hem van aangezicht tot aangezicht en Hij kent ons bij name.

losliet. Maar hoe deerlijk gehavend was de man! Op twaalf plaatsen was het lichaam opengereten; vooral een gapende wond bij den oksel baarde mij zorg.

Men had den man op het strand gelegd, en een vuurtje bij hem aangemaakt; maar niemand stak een hand naar den ongelukkige uit om hem te helpen en het hevig bloeden te stelpen. Met eenige moeite kreeg ik er de menschen toe hem in zijn woning te dragen. Men was blijkbaar bang hem aan te raken. Men fluisterde elkaar toe: „Hij heeft zeker eenig groot kwaad gedaan, dat de krokodil hem heeft gepakt!” Toen kon ik mij ook de vrees verklaren, die men voor den man had: door hem uit de kaken van het ondiep te redden, was men de wrekende gerechtigheid der goden in den weg getreden; wanneer dezen zich nu tot de redders zouden keeren, en zij ziek zouden worden! Beter om maar niet met den geteekende te doen te hebben!

Zoo'n ervaring van heidensche zelfzucht vergt altijd veel zelfbeheersching om niet flink te toornen tegen de ooms en tantes, broers en zusters, neven en nichten van den ongelukkige. Dit zou echter onbillijk wezen, bevangen als zij zijn in hun vrees voor de geesten. Ik had wel den tijd om weer in evenwicht te komen, want het duurde geruimen tijd, voordat de onderwijzer en ik alle wonden hadden gereinigd en verbonden. Onder

dit werk hoorde ik allerlei opmerkingen van de omzittenden: „Meneer en de goeroe zijn niet bang voor bloed”; „als ik het moest doen, zou ik overgeven”; „al ben je geen familie van ze, ze helpen je toch”; enz.

Toen de patiënt eindelijk verzorgd was, richtte ik mij tot de aanwezigen, en tot hunne verbazing vertelde ik hun, dat ik ook bang ben voor bloed, dat ik ook een afkeer heb van wonden, juist als zij, maar dat ik geleerd had van Jezus, dat Papa i Nika (de gewonde) mijn bloedverwant is, omdat wij allen kinderen van God zijn. Ik behoef hierover niet door te gaan, maar wel moet ik zeggen, dat deze prediking een diepen indruk op de menschen maakte, omdat zij onmiddellijk aansloot bij een gebeurtenis, die allen had aangegrepen.

Dit ongeval werd ook een gereede aanleiding om den menschen iets bij te brengen van dat wat zonde is voor God. Want dit was een punt, dat altijd naar voren werd gebracht, wanneer het gesprek op Papa i Nika kwam: hij had toch zeker zonde begaan; misschien geen vergrijp tegen de goden, misschien had hij alleen maar met zijn vrouw getwist; nog minder: misschien had hij alleen maar zijn slaapmatje in het Meer uitgespoeld. Over zoiets worden de krokodillen boos, en daarom had die eene zich gewroken.

In een wereld, die zoo gelijkmatig voorbijgaat, waarin zoo weinig bijzonders gebeurt, is een geval als van Papa i Nika een heel evenement. Het wordt spoedig bekend in de omliggende dorpen. Waar ik kwam, sprak men er mij over, en vond ik er gereede aanleiding in te spreken van Gods liefde, die ons in Jezus Christus is geopenbaard.

Het maakt zoo'n heel groot verschil of men in een gewone samenkomst tot de Heidenen spreekt, dan wel of men dit doet naar aanleiding van eenig voorval. Zoo eenigszins mogelijk begon ik een prediking met het vertellen van iets, dat in de Pososche wereld gebeurd was. Hiervoor was meestal belang-

stelling, en als deze gewekt was, werd gewoonlijk ook aandacht geschonken aan hetgeen ik er aan vastknoopte in verband met het Godsbestuur, en Zijn liefde voor zondaars.

Hoe het verder met Papa i Nika is gegaan? Toen ik hem na drie dagen moest verlaten, bevond hij zich redelijk; de koorts was niet meer teruggekomen. Voor de zooveelste maal deed ik de ervaring op, dat Posoërs uitnemend heelvleesch hebben, want na weinige weken was de man geheel hersteld, en naar de laatste berichten leeft hij nog.

Na deze ervaring was hij zeker de eerste om Jezus te volgen en Christen te worden? Neen. In hem deed ik voor de zooveelste maal de ervaring op, dat zieken, die door onze hulp genazen, met wie we van hart tot hart hebben gesproken, dikwijls geen Christen worden. Maar van de huisgenooten van den zieke, met wie we door ons ziekenbezoek in nauwere aanraking kwamen, waren er altijd verscheidenen op wie onze gesprekken een blijvend indruk maakten.

Zoo is het ook bij Papa i Nika gegaan. Hem heeft het Evangelie niet tot omkeeren bewogen; maar ik mag zeggen, dat hetgeen hem overkomen is, en de evangelieprediking naar aanleiding van dit voorval, de eerste stoot is geweest, die na een paar jaar van christelijk onderwijs geleid heeft tot de stichting van de gemeente te Bantjea.

Het blijkt dus toch waar te zijn, dat krokodillen kunnen medewerken om aan de menschen Gods liefde beter te doen verstaan.

NASCHRIFT.

Van de plaatjes die in dit opstel zijn opgenomen, zijn enkele gemaakt naar opnamen van Majoor L. H. C. Horsting te Bandoeng, en Prof. A. Grubauer te Keulen, waarvoor ik deze heeren hierbij dank. De overige kiekens zijn mij afgestaan door de Zendelingen H. J. Wesseldijk, K. Riedel en H. Zuppinger.

Op den voorgrond: vaartuigen uit een boomstam gehakt, waaruit nu en dan een inzittende door een krokodil werd getrokken.